

Un relat mèdic de Wifredo Coroleu i Borràs

Alejandro Coroleu

Fill de l'historiador Josep Coroleu i Inglada, el psiquiatre, forense i publicista Wifredo Coroleu i Borràs (1877-1951) fou metge del manicomi de l'Hospital de la Santa Creu entre el 1904 i el 1907. El 1910 formà part de la inspecció del manicomi de Sant Boi, contra el qual redactà un informe virulent. Fou també metge del manicomi de Les Corts i secretari perpetu (a partir del 1916) de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona. Dirigí la revista *Laboratorio des* del 1928. Col·laborà, especialment amb articles de divulgació mèdica, a *La Il·lustració Catalana*, *La Veu de Catalunya* i *La Vanguardia*.¹

Coroleu cursà la carrera de Medicina durant el període 1894-1900. Seguidament, i fins al 1902, treballà com a ajudant de la càtedra d'Higiene. En aquella època la Facultat encara tenia la seu al Carrer del Carme, en l'edifici que avui ocupa la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, a tocar de l'Hospital de la Santa Creu, on es feien les classes pràctiques. El relat que presentem evoca en clau fíctícia els ambients estudiantils del moment, marcats en part pels aldarulls i pels conflictes amb el professorat més conservador, contra el qual actuaren grups d'estudiants, com el de La Xeringa, constituït per membres de la promoció 1897-1902.² Tot i que les referències històriques i els llocs que apareixen en l'escrit de Coroleu són rigorosament certs, no he sabut esbrinar la identitat dels metges i professors descrits, que segurament són inventats però que possiblement amaguin els noms de membres de la professió mèdica o del claustre universitari d'aleshores. No és improbable, per exemple, que el catedràtic de Terapèutica Josep Antoni Massó i Llorens (1835-1906), objectiu de les protestes estudiantils a final del segle XIX pel seu immobilisme pedagògic, hagi inspirat la figura del Dr. Corrons, l'Oca, protagonista del relat que aquí presentem. Transcriu el text de Coroleu, adaptant-lo a la normativa fabriana. Mantinc els castellanismes i les frases en castellà pronunciades per dos dels personatges. Font: Família Coroleu Lletget.

ESTUDIANTINA

Quan s'esbombà per tot l'Hospital que'els de tercer any acabaven de destituir al catedràtic de Propedeutica Dr Corrons (a) Oca retirantse en massa darrera una protesta ab la firma unaním i que sortiria als diaris, la sensació fou colossal com si els insurrectes de Cuba haguessin desembarcat a la Barceloneta.

Escusat es dir que no es parlava de res mes i que la corrida de beneficencia propera i el fronto del carrer d'Amalia i las gracioses beldats dels tallers vehins quedaren sepultadas al panteó del oblit en un moment.

-Ezo e mú zerio- deya flemàtic i fent ganyotas en Gorgojo un puertoriquenyo filosofh- ezo e lo má zerio que ze ha vizto nunca.

Per suposat qu'ell era del ultim any poch simpàtic ab aquell moti que podia retrassalshi o pitjor esquerralshi la llicenciatura. Això els enemistava ab nosaltres del quint revolucio naris igual quels colomins del primer. En cambi els de segon i quart eran abstencionistas no per simpatia ab l'Oca de qui tot hom s'en reya sino potser per antagonisme pur i simple entre parells i sanas.

L'Oca era un pobre home ab gran barbassa i cabellera blanca com un profeta moro. Es murmurava que fent ous ferrats

ESTUDIANTINA

Quan s'esbombà per tot l'hospital que els de tercer any acabaven de destituir el catedràtic de Propedèutica, el Dr. Corrons, l'Oca, retirant-se en massa darrere una protesta amb la firma unànime, i que sortiria als diaris, la sensació fou colossal, com si els insurrectes de Cuba haguessin desembarcat a la Barceloneta.³

Excusat és dir que no es parlava de res més i que la corrida de la beneficència propera i el frontó del carrer d'Amàlia i les gracioses *beldats* dels tallers veïns quedaren sepultades al panteó de l'oblit en un moment.⁴

–“*Ezo e mú zerió*”– deia flegmàtic i fent ganyotes en Gorgojo, un *puetroringuenyo* filòsof – “*ezo e lo má zerió que ze ha vizto nunca*”.⁵

Per suposat que ell era de l'últim any, poc simpàtic amb aquell motí que els podia *retrassar* o, pitjor, esguerrar la llicenciatura. Això els enemistava amb nosaltres, del quint revolucionaris, igual que els colomins de primer. En canvi, els de segon i quart eren abstencionistes, no per simpatia amb l'Oca, de qui tothom se'n reia, sinó potser per antagonisme pur i simple entre parells i senars.

L'Oca era un pobre home amb gran barba i cabellera blanca com un profeta moro. Es murmurava que, fent ous ferrats i enllustrant sabates per al seu antecessor a la càtedra, el gran Dr. Artamendi, havia acabat per heretar-lo *in totum*. Com ningú sabia que hagués visitat mai, resultava invulnerable en el concepte clínic i pràctic. No així com a professor, car n'hi deien de totes i, mig llosc com era, jugaven a cartes i llegien comèdies. Tampoc carbassejava gaire però, quan s'hi posava, hi tenia tan mala *sombra* que deixava *agraviat* el curs en pes.

–“O que...o...és que..”– responia sempre quan li venien amb alguna reclamació perquè les paraules no li sobraven.

Aquell “o...que...o...que”...tan repetit el convertí en palmípede per tota la vida.

I el millor de tot és que ara mateix amb aquella gatzara tan infernal al voltant de sa persona, l'única que no en sabia res era ell mateix. Els seus ajudants l'anaven a buscar com cada dia i, abans d'arribar a la Facultat, trobaven alguna excusa per fer que se'n tornés. L'home no podia acabar d'entendre que sempre passessin coses extraordinàries però es deixava convèncer.

En canvi, la Facultat bullia com una olla de cols. Corria la veu que hi havia maror entre els catedràtics, simpatitzant naturalment amb nosaltres els més eminents en ciència. Fins es citava una frase del Dr. Pivert (aquell que, segons el gran Mendoza, sentia una *pulga* en la mitral) en una sessió borrascosa de claustre:

–“*Entre el hombre y la ciencia, que perezca el hombre*”.

Però els catedràtics il·lustres callaven i els altres, els pigres, ensenyaven les dents pel pati de l'hospital. I la malícia que devien tenir-nos! No passava ara visita cada dia el Dr. Gil a la seva sala de Quirúrgica quan abans no el veien mai i un intern graciós ens proposava que avisés els dies que vindria?

–“Això és inaudit...que els estudiants puguin...vulguin judicar un professor”– exclamava el tal Dr. Gil en un grup d'addictes sota les acàcies i amb la veueta ofegada per la ràbia i l'esforç de sa rodanxona figura d'asmàtic.

Mentrestant, les masses es bellugaven. Al frontó del carrer d'Amàlia hi hagué un *meeting* monstre, on fou xiulat en Negregomis, aquell gravat de les ulleres, perquè predicà temperaments de concòrdia. No cal dir que s'aplaudí en Xaragall, que proposà una manifestació a la Rambla, i en Puig Chopart, quan invità a xiular el degà.

L'ordre regnava, no obstant, a la Facultat perquè les classes seguien, encara que ningú hi anava, fet i fet. No es tenia el cap més que per a la qüestió palpitant i tot eren mirades receloses, xiuxiueigs discrets, signes d'intel·ligència.

–“No res, no res, són molt rebels vostès”– deia somrient el papa Bordas, el professor clínic, rentant-se les mans darrera la visita i amb l'aire satisfet, com si acabés de cobrar vint duros d'una consulta.

Aleshores ens hi abraonaven amb tota la força que donen la raó i la passió, provant de convèncer de qui era l'Oca. Però ell movia la mà vagament i sols responia:

–“Això, al Rector de la Universitat, al Ministre de *Fomento*.”

L'agitació creixia per moments, *invadint* fins la pacífica i letàrgica Casa de Misericòrdia, on el xaruc farmacèutic amb sa perilla blanca del temps d'en Nárvaez deia tranquil·lament com bon madur:

–“Jo ja veig què passarà. De moment, tota la Facultat per a setembre”.⁶

Allò, encara que feia posar pell de gallina, no ens acabava pas les agalles i ca!

Tantes en teníem que fins ens enfilàvem a la premsa. Però aquesta feu com nosaltres a la Facultat, es dividí. I mentre el *Diario de avisos* ni ens contestava desdenyós i *La Convicción* ens deixava lloc per a la protesta entre dos anuncis, *El Clamor* ens dedicava fins mig article de *fondo* amb el títol: *¿Hay vergüenza?*, parangonant el nostre conflicte amb el de les *bortelanes* de València aquells dies. El govern decididament era d'una ineptitud horripilant.⁷

Per *amenisar* aquell desori hi hagué fins un començament de *lance* d'honor. Un *cubano* un xic *tenorio* es digué quatre fàstics amb un metge de l'hospital de molt mal geni. El brau *criollo* li envià els padrins però l'altre havia sortit a Calella per un part distòcic. En tornar, resulta que el *cubano* ja no se'n recordava quan li ho explicaren a l'*Edén Concert*.⁸

Com no hi ha llavor que no grani en terra ben abonada, veus aquí que la xiulada original d'en Puig Chopart es dugué a efecte de debò i amb un ordre i concert que ni la claca del Liceu. Em sembla encara que veig el vell Dr. Parcerisas, el degà de l'aleshores, vermell, suat, tremolós, amb les seves barballeres de lleó, volent fer el volent i a la fi ficant-se al cotxe amb més xiulets que mai. I àdhuc a casa seva i des de la magnífica balconada d'un principal a la Rambla de Catalunya encara pogué fruir de la serenata. No sé qui de la família tingué una idea salvadora, la de treure un *gramofó* a tall d'aparell fotogràfic. Aleshores els concertistes fugiren a cor, tapant-se la cara amb les mans. Quan hi arribà la policia amb el cèlebre Mínguez, antic *banderillero*, ja no es veia ànima vivent. Allò li valgué al terrible policia la fama d'haver-los dissolt amb sa *farruca* presència, com altre cap de Medusa.

—“Jo no he corregut...jo sol”— deia orgullós en Rubió.

—“Perquè vas coix fa dies...i ja sé de què”— replicava el desvergonyat d'en Vancells.

Aquell curs acabà com Déu volgué, no sense una nota *pavorosa*, l'única. Un dia de tants que l'Oca se'n tornava sense haver fet classe, s'ensopegà a passar en Ciset, un estudiantàs gros, vermell com un gavatx, sempre de boina i garrot i amb una veu de tro que, cantant *Il ballo in maschera*, deixava enrere el mateix Perelló de la companyia d'òpera del *Novetats*.⁹

—“Però vostè no sap el que passa, sant cristià?”— feu, dirigint-se a l'Oca, i, malgrat les senyes dels ajudants alarmats, li *espetà* tot: —“No? Doncs que diuen que vostè no ensenya res!”.

L'endemà formaven consell de disciplina a en Ciset i aquella veu tan potent, orgull del nostre curs, quedava reduïda a la d'un tísic en darrer grau.

—“Nois...jo...no sé...no sé”— deia esmaperdut en mig de la colla ansiosa de notícies.

Tot allò finalitzà com el roser de l'Aurora, vull dir que no hi hagué exàmens per al tercer curs fins al setembre, ei, exàmens de Propedèutica, que de les altres assignatures, sí. La Facultat es

mostrà magnànima i formà, quan vingué l'hora, un tribunal presidit pel Dr. Gelats, el més *pastelero* dels catedràtics. El millor era que, en un curs tan accidentat, ningú sabia un borrall del programa i engegaven cada disbarat que tothom esclafia la rialla, començant pel mateix president. Però, acabat, aquest recobrava sa dignitat d'home de saló i s'enfadava d'haver rigut escridassant-nos a tots. Resultat que del primer al darrer alumne quedaren *aprobados*, però res més que *aprobados*.

–“Jo és el primer que tinc”– deia irritat en Traveria, acostumat als *sobresalientes*.

–“I jo també, noi...aquest any”– responia en Balvany, suspès ja de Patologia, el que el privava per retop d'examinar-se d'Higiene.

El pobre Oca ja fa temps que deixà aquesta vall de llàgrimes i molt em temo que encara a l'altre món no deu saber el que fou tota aquella saragata perquè, a veure, qui en pot fer cas, d'en Ciset?

NOTES

¹ Per a un esbós biogràfic i bibliogràfic de Coroleu, vegeu la fitxa de Miquel Bruguera i Cortada a la *Galeria de metges catalans* (<https://www.galeriametges.cat/galeria-fitxa.php?icod=JJI>).

² Sobre La Xeringa, vegeu Mercè Viger i Rovira, Sara Fajula-Colom i Miquel Bruguera i Cortada, “La Xeringa. La promoció mèdica de 1897-1902”, *Gimbernat*, 75 (2021), pp. 83-99; sobre els aldarulls i les reivindicacions estudiantils durant la dècada de 1890, vegeu Jacint Corbella i Corbella, *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona (1843-1985)*, Barcelona: Fundació Uriach, 1996, pp. 182-183.

³ Hem de pensar que es tracta d'una referència a la insurrecció independentista cubana del 1895.

⁴ El *Frontó Amàlia* estava situat al Carrer de la Reina Amàlia, 14.

⁵ Efectivament, alguns estudiants porto-riquenys van venir a formar-se a Barcelona, com llegim a Jacint Corbella i Corbella, “Els estudiants de medicina de Puerto Rico a Barcelona en el segle XIX i el desenvolupament de la literatura borinquenya”, *Gimbernat*, 19 (1993), pp. 87-96.

⁶ Ramón María Narváez y Campos (1800-1868) fou un polític i militar, conegut com *El Espadón de Loja*.

⁷ Al·lusió, possiblement, als motins provocats per la implantació de l'impost de costos i que el 1892 s'escamparen per tot Espanya, també per l'horta valenciana. *La Convicció* va ser un diari

catòlic barceloní, publicat entre el 1870 i el 1873. La seva línia editorial va ser continuada a partir del 1876 per *El Correo Catalán*.

⁸ L'*Edén Concert* era un music-hall ubicat al Carrer Nou de la Rambla, 12. Va romandre obert fins a l'any 1935.

⁹ Possiblement es tracti d'Andreu Perelló (1875-1953), baix d'origen valencià que debutà el 1895 al Gran Teatre del Liceu amb *Els hugonots* de Giacomo Meyerbeer i aviat es presentà amb èxit en teatres d'òpera de França, Àustria, Anglaterra i Alemanya. El *Teatre Novetats* (o *Novedades*), situat al Carrer de Casp, just al costat del Passeig de Gràcia, s'havia especialitzat en el gènere líric.